

Azərbaycan xalqı yeni minilliyə məhz Heydər Əliyev zəkasının işığında qədəm qoymuşdur

Müdrək şəxsiyyət, dünya şöhrətli siyasi xadim, Vətən, xalq qarşısında misilsiz xidmətləri olan ulu öndər Heydər Əliyevin 100 illik yubileyi ölkəmizin hər yerində, eləcə də dünya azərbaycanlılarının yüksək ehtiramı ilə respublikamızın hüduqlarından kənarda da geniş qeyd olunur.

Azərbaycan Respublikasında 2023-cü ilin "Heydər Əliyev ili" elan edilməsi haqqında Prezident İlham Əliyevin 29 sentyabr 2022-ci ildə imzaladığı sərəncam həm xalqımız, həm də dünya azərbaycanlıları tərəfindən böyük razılıqla qarşılanıb. Çünki bu gün hər bir soydaşımız yaxşı dərk edir ki, hazırda xalqımızın firavan, azad yaşamasının, ölkəmizin beynəlxalq aləmdə sabitlik məkanı kimi tanınmasının, o cümlədən, müstəqil Azərbaycanın adının dünyanın inkişaf etmiş dövlətləri ilə bir sırada çəkilməsinin əsasını ulu öndər Heydər Əliyev qoyub.

Heydər Əliyevin böyük siyasi iradəsi, müdrəkliyi, dövlət idarəçiliyindəki zəngin təcrübəsi Azərbaycanın müstəqilliyini əbədiyyətə çevirdi, xalqımızı zamanın müdrək tarixi-siyasi sınaqlarından uğurla çıxartdı və hüquqi, sivil, demokratik dövlət quruculuğu istiqamətində qətiyyətli irəliyə apardı. Sərəncamda da qeyd edildiyi kimi, "Heydər Əliyev öz xalqını müstəqilliyə qovuşdurmuş qüdrətli şəxsiyyətdir. Azərbaycan xalqı yeni əsrə və yeni minilliyə məhz Heydər Əliyev zəkasının işığında qədəm qoymuşdur. Davamlı yüksəliş yolunda inamla irəliləyən müasir Azərbaycan Heydər Əliyevin həyat amalının təntənəsidir.

SSRİ-nin süqutundan sonra Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini bərpa etdiyi dövrü hər kəs yaxşı xatırlayır. Həmin vaxt ölkəyə rəhbərlik edənlərin dövlət idarəçiliyindəki sərişsizliyi, həm də sovet qayda-qanunlarından ayrılma bilməməsi müstəqilliyimizin qorunub saxlanılmasında və respublikamızın beynəlxalq aləmə inteqrasiyasında ciddi problemlər yaradırdı. Digər tərəfdən, ölkədə hökm sürən özbaşınalıq, kortəbii idarəçilik, məhkəmə-hüquq sistemində mükəmməl qanunların, milli dövlətçiliyimizin möhkəmləndirilməsində qanunvericilik aktlarının olmaması vəziyyəti getdikcə ağırlaşdırırdı. Belə bir vaxtda xalqın yeganə ümid yeri dünya şöhrətli siyasi xadim Heydər Əliyev idi.

Xalqın təkidi ilə siyasi hakimiyyətə qayıdan ulu öndər, ilk növbədə, hüquqi dövlət quruculuğu istiqamətində qarşıya mühüm vəzifələr qoydu. Heydər Əliyev həmin dövrdə müstəqilliyini yenidən bərpa etmiş dövlətin inkişafında zəngin qanunvericilik bazasının yaradılmasını, qanunun aliliyinin təminatını prioritet sayaraq demişdir: "Azərbaycan Respublikasında demokratik, hüquqi dövlət qurulmalıdır. Azərbaycan dövləti demokratik prinsiplər əsasında fəaliyyət göstərməlidir, öz tarixi, milli ənənələrindən bəhrələnərək, dünya demokratiyasından, ümumbəşəri dəyərlərdən səmərəli istifadə edərək demokratik dövlət quruculuğu yolu ilə getməlidir".

Müstəqilliyimizin əbədiyyətə çevrilməsini qarşıya məqsəd qoyan ulu öndər hər bir müstəqil dövlətin konstitusiyasının

mövcudluğunu mühüm amillərdən biri hesab edirdi. Ulu öndərin bu məqsədlə əsasını qoyduğu hüquqi islahatlar Azərbaycanda demokratik, sivil dövlət quruculuğu istiqamətində görülmüş işlər dövlət quruculuğunda əsaslı dönüş yaratdı. Artıq yeni Konstitusiyanın qəbul edilməsi zərurəti yaranmışdı. Dövlət və cəmiyyət həyatının bütün sahələrini əhatə edən müstəqil Azərbaycanın Konstitusiyası 1995-ci ilin noyabrında ümumxalq səsverməsi – referendum yolu ilə qəbul olundu. Ulu öndər bununla qürur duyduğunu açıq şəkildə bəyan edərək demişdir: "Hesab edirəm ki, biz Azərbaycanın bu günü, gələcəyi üçün çox böyük bir sənəd – siyasi, hüquqi sənəd yaratmışıq". Təsədüfi deyil ki, Azərbaycan Respublikasının ilk milli Konstitusiyası ümummilli lider Heydər Əliyevin şah əsəri hesab olunur.

Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyasının qəbul olunması və bütün sferaları əhatə edən köklü islahatların həyata keçirilməsi, demokratik, hüquqi dövlət quruculuğu Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqı qarşısında müstəsna xidmətləridir. Bu tarixi sənədin qəbul edilməsi Azərbaycanda hüquqi-demokratik dövlət və vətəndaş cəmiyyəti quruculuğunun, insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin təməlini qoydu. Həmin ildən – 1995-ci ildən əfv və amnistiya institutlarının əsası qoyulmuş, indiyədək qəbul olunmuş amnistiya aktları, əfv fərmanları on minlərlə şəxsə tətbiq edilmişdir. Bu gün də dövlətimiz həmin humanizm prinsiplərinə sadıqlığını nümayiş etdirir.

Müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyasının qəbulundan sonra hər bir şəxs qarşısında mühüm bir vəzifə qoyuldu. Ümummilli liderin bu məsələdə mövqeyi qəti idi: "Hər bir şəxs Konstitusiyaya və qanunlara dönmədən əməl etməlidir. Ondan irəli gələn dövlət və cəmiyyət qarşısında vəzifələri layiqincə yerinə yetirməli, ölkəmizdə gedən demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət quruculuğu prosesində yaxından iştirak etməlidir".

Konstitusiyanın qəbulundan sonra ölkəmizdə hüquqi dövlət quruculuğu prosesində yeni mərhələnin əsası qoyuldu. Ulu öndər Konstitusiyamıza əsaslanaraq və demokratik prinsipləri rəhbər tutaraq, genişmiqyaslı islahatlara start verdi. Bu məqsədlə 1996-cı ildə özünün rəhbərlik etdiyi Hüquq İslahatları Komissiyasını yaratdı. Müdrək şəxsiyyət hüquqi dövlət quruculuğu istiqamətində məhkəmələrin, hüquq-mühafizə orqanlarının, ümumiyyətlə, ədliyyə sisteminin müasir tələblər səviyyəsində formalaşdırılmasını vacib hesab edirdi. Bir-birinin ardınca qəbul edilən "Konstitusiya Məhkəməsi haqqında", "Məhkəmələr və hakimlər haqqında", "Prokurorluq haqqında", "Polis

haqqında", "Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında" və digər qanunlar, o cümlədən, hüquq sisteminin mahiyyətini müəyyən edən digər qanunvericilik aktlarının da qəbul edilməsində əsas məqsədi bu idi. Məhkəmə-Hüquq Şurasının təsis olunması da ulu öndərin bu istiqamətdə xüsusi önəm verdiyi məsələlərdən idi.

Məhkəmə islahatının ilkin mərhələsində atılmış mühüm addımlar nəticəsində müvafiq qanunvericilik bazası beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılmış, yeni üçpilləli məhkəmə sistemi təsis edilmişdir. Qanunvericilikdə məhkəmə hakimiyyəti müstəqilliyinin və hakimlərin statusunun əsasları, habelə hüquqi dövlətə xas olan ədalət mühakiməsinin prinsipləri müəyyən edilmiş, məhkəmələrin fəaliyyəti üçün zəruri şərait yaradılmış, hakimlərin maddi və sosial təminatı əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırılmışdır.

Ulu öndərin ölkəyə rəhbərlik etdiyi dövrdə ədliyyə sisteminin inkişafı yeni mərhələyə qədəm qoydu. Azərbaycan ədliyyəsinin inkişafının əsaslı dönüş mərhələsi məhz ümummilli lider Heydər Əliyevin siyasi hakimiyyətə qayıdışından sonrakı dövrə təsadüf edir. Həmin dövrdə – 1993-2003-cü illərdə hüquqi dövlət quruculuğu prosesində yaxından iştirak edən ədliyyə orqanlarının inkişafı daim diqqət mərkəzində saxlanılmışdır. Bu istiqamətdə qəbul olunan qanunlar Ədliyyə Nazirliyinin fəaliyyət dairəsini daha da genişləndirmiş, cəmiyyətdəki rolunu əhəmiyyətli dərəcədə artırmışdır. Ulu öndərin diqqət və qayğısı sayəsində ədliyyə

fəaliyyətinin yeni qanunvericiliyin tələbləri səviyyəsində qurulması məqsədilə müvafiq struktur dəyişiklikləri də aparılmışdır. Nəticədə yeni qurumlar yaradılmış, onların işinin təşkili üzrə zəruri tədbirlər görülmüşdür.

Bir əsrdən çox fəaliyyəti olan ədliyyə sistemi bu gün özünün yeni inkişaf mərhələsinə yaşayır. Bu inkişafın əsası ulu öndər tərəfindən qoyulub. Heydər Əliyevin 2000-ci ildə imzaladığı sərəncamla hər il 22 noyabr Ədliyyə işçilərinin peşə bayramı kimi qeyd edilir.

Yeri gəlmişkən, bir faktı da xüsusi qeyd etmək istərdik. Bu gün Azərbaycan ədliyyəsinin beynəlxalq əlaqələri xeyli dərəcədə genişləndirilib və daha da möhkəmləndirilib. Ulu öndərin siyasi kursuna bütün sahələrdə sadıqlıq göstərən Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə son 20 ilədək müddətdə Azərbaycan ədliyyəsinin inkişafı üçün əsaslı islahatlar davam etdirilib. Xüsusilə qeyd edilməlidir ki, müasir informasiya-kommunikasiya sisteminin tətbiqi nəticəsində ədliyyə orqanlarının fəaliyyətində şəffaflıq artıb, vətəndaşlara mülki hüquq münasibətlərindən irəli gələn məsələlərin həlli üçün geniş imkanlar yaradılıb. Eyni zamanda, ədliyyə sisteminin fəaliyyəti beynəlxalq normalara uyğunlaşdırılıb, mükəmməl normativ-hüquqi bazası yaradılıb.

Azərbaycanın beynəlxalq aləmə inteqrasiyasını daha da sürətləndirmək üçün insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi xüsusi önəm daşıyırdı. Bu məsələ ulu öndərin siyasi hakimiyyətə

qayıdışının ilk günlərindən qarşıya qoyduğu prioritet vəzifələrdən idi. Ümummilli lider hələ 1993-cü ildə ölüm cəzasının icrasına veto qoymuşdu. 1998-ci ildə isə Şərqdə ilk dəfə olaraq, Azərbaycanda bu cəza növü tamamilə ləğv edildi. Ulu öndərin 1998-ci ildə imzaladığı "İnsan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının təmin edilməsi sahəsində tədbirlər haqqında" Fərmanda bu sahədə həyata keçirilən tədbirlərin istiqaməti və konsepsiyası müəyyən edildi. Bundan sonra insan hüquqları məsələsi ümumdövlət səviyyəsinə qaldırılırdı. Heydər Əliyev 1993-2003-cü illərdə 32 əfv, 8 amnistiya aktı imzalamaqla humanizm prinsiplərinə sadıqlığını nümayiş etdirdi. Bu, həm də Azərbaycan dövlətinin humanizm prinsiplərinə verdiyi dəyərin göstəricisidir. Məhz ulu öndərin respublikaya rəhbərliyi dövründə ölkəmizdə insan haqlarının müdafiəsinə dair mühüm normativ aktlar qəbul olundu.

Heydər Əliyev ölkəyə rəhbərliyi dövründə hüquqi, sivil, demokratik dövlət idarəçiliyinin yaradılması istiqamətində bütün imkanlardan yetərincə istifadə edib. Zaman keçdikcə bu sahədə böyük uğurlar qazanıldı. Azərbaycanın dünyanın inkişaf etmiş dövlətləri ilə bir sırada addımlamasının əsası həmin dövrdə qoyulub. 2020-ci il noyabrın 10-da Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qəhrəman ordumuzun Ermənistanın 30 illik işğalçılıq siyasətinə son qoymasının da əsası ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulub. Bu uğurlu siyasi kursun nəticəsidir ki, bu gün Azərbaycan dünyada qalib ölkə kimi tanınır. Otuz il Ermənistanın işğalı altında qalmış ərazilərimizdə bu gün Azərbaycan Bayrağının dalğalanması hər bir soydaşımızı qürurlandırır. Bu, həm də dünyaya "Qarabağ Azərbaycandır!" mesajının verilməsidir. Yeri gəlmişkən, həmin ərazilərdə hazırda aparılan genişmiqyaslı yenidənqurma, bərpa-quruculuq işlərinə dünyanın əksər dövlətləri də qoşulub. Bu, dünya birliyinin bir daha Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanımasından xəbər verir.

Qürurla qeyd etmək istərdim ki, bir neçə gün əvvəl Milli Məclisdə "Heydər Əliyevin 100 illiyi (1923-2023)" Azərbaycan Respublikasının yubiley medalının təsis edilməsi ilə əlaqədar "Azərbaycan Respublikasının orden və medallarının təsis edilməsi haqqında" Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi qəbul olunub. Yubiley medalının təsis edilməsi Azərbaycan xalqının ümummilli lideri, müasir, müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu Heydər Əliyevin əziz xatirəsinə verilmiş dəyərli bir töhfə və yüksək qiymətdir.

Səadət İSMAYILOVA,
Azərbaycan Respublikası Ədliyyə
Nazirliyi Nərimanov Rayon
Qeydiyyat Şöbəsinin rəisi, ədliyyə
müşaviri, hüquq üzrə
fəlsəfə doktoru